

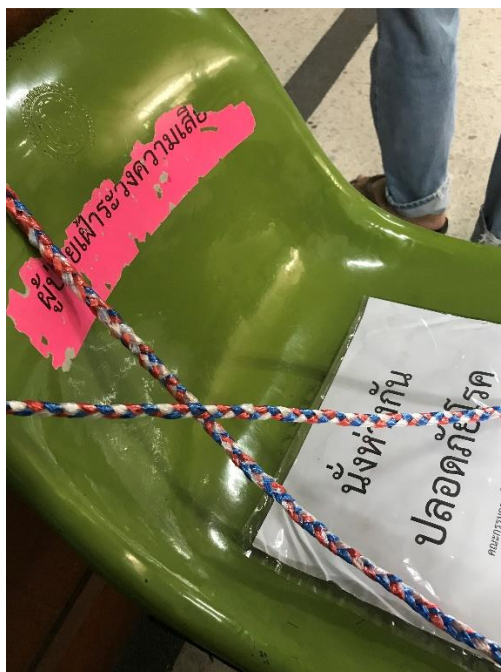
## Social Distancing ในอร์ดโรงพยาบาล ระยะห่างที่สร้างความโดดเดี่ยวให้ผู้ป่วย

รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์

นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

นี่ไม่ใช่ครั้งแรกของการนอนโรงพยาบาลของป้าก็จริง แต่เป็นครั้งแรกของป้าและคนไข้หลายคนที่ต้องนอนโรงพยาบาลในช่วงการระบาดของไวรัส COVID-19

ฉันรับมาโรงพยาบาลแต่เช้า เพราะรู้ว่าขณะนี้โรงพยาบาลมีมาตรการลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อให้กับผู้ป่วย<sup>1</sup> เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดกรองคนเข้าโรงพยาบาลทุกคนด้วยการวัดอุณหภูมิ ชักประวัติ ไม่ใช่ฉันทันคนเดียวที่มีความจำเป็นต้องมาโรงพยาบาล แต่ยังมีเพื่อนตกทุกข์แบบเดียวกันกว่าพันรายต่อวัน บัตรคิวรันมาถึงหลักพันตั้งแต่แปดโมงเช้า ฉันรับบัตรคิว นั่งรออย่างมีระยะห่าง ใส่หน้ากาก รอวัดไข้และชักประวัติ



นั่งห่างๆ กัน หนึ่งในแนวทางการเว้นระยะในโรงพยาบาล

“นา แม่อยู่นี่ นาเอ๋ย นา”

เสียงร้องเรียกแผ่วเบาของป่าเต็งแรกทีนอนด้านซ้ายสุดของวอร์ดอายุรกรรมเฉพาะทาง ร้องสื่อสารกับใครสักคนที่ไม่ได้อยู่ตรงนั้น แสงเสียงเรียกเป็นระยะและยกมือข้างซ้ายโบกไปมาคล้ายกับส่งสัญญาณว่าหากสู่มเสียงที่เปล่งออกมานั้นเบาเกินไป ก็คงจะมีสัญญาณมือที่โบกไหวอยู่นี้ ที่พอทำให้มีใครได้แลเห็น

แกนอนตะแคงขวาบนเตียงในชุดคนไข้แอดมิทสี่ฟ้าที่ยับยู่ แขนขวามีสายระโยงระยางจากเครื่องมือแพทย์ที่ตั้งอยู่ชิดกับเตียง

ฉันไม่รู้ว่าจะป่วยด้วยโรคอะไร แต่คนไข้ในวอร์ดนี้ ก็คงไม่พ้น โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคไต และโรคเบาหวาน

“ยาย เขาห้ามเยี่ยมนะยาย ยายรีบหายนะ จะได้กลับบ้านไวๆ”

พยาบาลสาวเดินมาปลอบ หวังให้แกคลายกังวล และขำเสียงมาที่ฉัน พร้อมกล่าวอ้างถึงระเบียบการเยี่ยมในช่วงโควิดระบดกับฉันอีกครั้งว่า

“ในช่วงนี้โรงพยาบาลมีนโยบายห้ามเยี่ยม ห้ามเฝ้า ให้ใช้โทรศัพท์คุยกันแทน หากมีอะไรจำเป็นเร่งด่วนพยาบาลจะโทรไปแจ้งเป็นรายๆ ไป” ฉันพยักหน้ารับทราบ

ป่าของฉันนอนอยู่บนเตียงฝั่งตรงกันข้าม ธรรมดา ป่าของฉันเป็นคนรักสวยรักงาม ความป่วยไข้ด้วยโรคไตทำให้ร่างกายของแกเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่าง ผิวที่เคยเนียนละเอียดกลับดำคล้ำ แห่งสาก ผมที่เคยดัดสลวย ก็ขาดร่วงจนแห้วบาง ยังไม่รวมอาการอื่นที่อันตรายอย่างความดันโลหิตสูงๆ ต่ำๆ เวียนศีรษะ หน้ามืด ไม่มีเรี่ยวแรง

เป็นเวลาห้าวันห้าคืนแล้วที่ป่าของฉันต้องนอนค้างที่โรงพยาบาลในฐานะผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังและมีภาวะความดันโลหิตต่ำ

“วัดความดันทั้งคืน พอจะหลับ พยาบาลก็มา นอนไม่เต็มตื่น เดี่ยวคนโน้นร้อง เดี่ยวคนนี่ร้อง นี่...ความดันขึ้นมาบ้างแล้ว ฉันไม่ได้ลงจากเตียงเลย หมอเขากลัวฉันล้ม นิ่งๆ นอนๆ อยู่แต่บนเตียง ขึ้นอยู่นาน ขาฉันจะพาเดินไม่ได้ แกเข้าไปดูมะม่วงในสวนไหม ป่านนี้โดนขโมยหมดไปแล้วก็ไม่รู้”

ป่าของฉันพูดราวเหมือนอัดอั้นมาตลอดคืน ทั้งเรื่องอาการและความหวังมะม่วงน้ำดอกไม้ที่แกจัดในสวน

ตั้งแต่ฉันเข้ามาในเวิร์ด ฉันก็รู้สึกว่ ป้าคนไข้เตียงถัดไป จ้องมาที่ฉัน สายตาเย็นชา แน่วนึ่ง ทำให้ฉันไม่รู้ว่าจะสื่อสารกลับไปอย่างไร ไม่ช้าป้าคนนี้ก็ครางฮือคร่ำครวญระงม

“ทำไมลูกไม่มาหาแม่บ้าง อยู่ใกล้แค่นี้เอง เขายังเข้ามาได้เลย” ป้า พุดออกมาปนเสียงสะอื้น

ฉันตกใจ และคิดว่าตนเป็นต้นเหตุที่สร้างความสะเทือนใจให้ป้าเตียงถัดไป แต่ฉันก็ไม่อาจจะทำอะไรได้มากไปกว่าปล่อยให้เสียงเรียกและเสียงร่ำไห้ของป้าทั้งสองคน ดังต่อไป

ป้าของฉันเสียงบาลีตอบว่า “แกเอาของล้างไตมาให้ฉัน แกต้องมาได้ มาแป๊ปนึ่งก็ยงดี”

ฉันรู้ได้ทันทีว่ ป้าไม่ปรารถนาที่จะให้ฉันเคร่งครัดในกตึกาห้ามเยี่ยมนัก

ป้ากล่าวเสริมอีกว่ “แกไม่ต้องกลัวหรง โค-วง โค-หวิด ฉันสวตมนต์ให้แกแล้วคลาดแล้ว”

ฉันนึ่งฟังป้าเล่าเรื่องจิปาละ และใช้เวลาเยี่ยมได้อีกเพียงสิบกว่านาทึ พยาบาลก็ส่งสัญญาณให้รู้ว่า ถึงเวลาต้องกลับแล้ว

ภารกิจการมาเยี่ยมไข้ของฉัน นอกจากจะช่วยเหลือให้ป้าได้ถ่ายหนัก ถ่ายเบาบนเตียงแล้ว ฉันก็ทำหน้าที่จัดหาของใช้จำเป็นและของที่คนไข่อยากได้ เช่น น้ำดื่ม น้ำแข็ง ยาต้ม ผลไม้ ฯลฯ

“พรงนี้ แกหยิบตาชั่งและน้ำหอมขวดสีแดงมาด้วยนะ”

ฉันเข้าใจดีว่ ตาชั่งต้องเอามาชั่งน้ำยาเวลาล้างไตทางหน้าท้องที่ป้าต้องล้างถึงวันละ 4 ครั้ง แต่ เอ... น้ำหอม... เอามาทำไม

“แกไม่รู้ว่ไร ฉันทอนจนหม่อแบบนี้ ตัวเหม็น อายหม่อ” ป้าปลางหยิบชายเสื้อขึ้นสูดดม แล้วทำหน้าที่ไม่พอใจในกลิ่นคนไข้อนคมเตียง ฉันทาจไม่เห็นด้วยว่ยามป่วยหนักแบบนี้ ป้ายังจะเรียกหาน้ำหอม แต่นั่นแล ฉันทจะทำว่ไรได้ นอกจากรับคำ เพื่อวันพรงจะได้จัดหามาให้ป้าผู้ป่วยไข้ได้ตามความประสงค์

ฉันทกลับมาคิดต่อ ในฐานะที่พาทหนึ่งฉันทเป็นผู้ดูแลป้าที่นอนแอดมิทในโรงพยาบาล และฉันทก็ต้องปฏิบัติตามมาตรการ Social Distancing ของโรงพยาบาล

โดยรวมการแอบมาเยี่ยมของฉัน เพียงแค่ช่วยให้ป้าคลายกังวล คลายความรู้สึกว่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ต่อสู้กับโรคร้ายเพียงลำพัง แต่ยังมีญาติที่เห็นอกเห็นใจและพร้อมให้ความช่วยเหลือ

แต่ในกรณีของป้าอีกสองคนที่ร้องเรียกลูก ที่คร่ำครวญถึงลูกละ เราจะมองเรื่องนี้อย่างไร

อาเธอร์ ไคลน์แมน (Arthur Kleinman) นักจิตวิทยาและนักมานุษยวิทยาการแพทย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา ได้มีประสบการณ์ในการดูแล “โจแอน” (Joan Andrea Ryman Kleinman) ภรรยาที่ป่วยด้วยโรคอัลไซเมอร์และสูญเสียการมองเห็น

ไคลน์แมนให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการดูแลภรรยาของเขาว่า “การดูแล คือ ความรัก ผมช่วยเธอตั้งแต่พาเธอ ลุกออกจากเตียง พาเธอไปห้องน้ำ อาบน้ำ แต่งตัว ป้อนข้าว การดูแลเธอทำให้ผมรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับเธอ ช่วงแรกที่ผมเริ่มเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เธอ มันทำให้เธอรู้สึกดีขึ้นมาก และผมคิดว่าการดูแลเธอก็มีส่วนที่ทำให้ผมมีจิตใจที่เข้มแข็ง มันตอกย้ำถึงความรักและความมุ่งมั่นที่ผมมีต่อเธอ ภาวะอัลไซเมอร์ของเธอ ทำให้เธอเพื่อเธอจำผมไม่ได้ แต่เธอก็ไม่หวาดระแวง นั่นเป็นเพราะความรู้สึกที่ส่งผ่านการดูแลเอาใจใส่ของผมส่งต่อไปถึงเธอได้ แม้ว่าเธอจะมองไม่เห็นและไม่เข้าใจ”<sup>2</sup>



ดร.ไคลน์แมนและโจแอนภรรยาของเขา (Credit: Torben Eskerod)

ที่มาของภาพ <https://khn.org/news/as-his-wifes-caregiver-a-doctor-discovers-whats-missing-at-health-cares-core/>

โคลีนแมน ดูแลใจแอนหลายปีจนกระทั่งเธอเสียชีวิตเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2011 ประสบการณ์ในช่วงเวลานั้นยังช่วยให้เขาขยายแนวคิดเรื่องการดูแลเอาใจใส่ (caregiving) โคลีนแมน เห็นว่า ผู้ดูแลเอาใจใส่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเท่านั้น หากแต่เป็นใครก็ได้ที่มีความทุ่มเทและใส่ใจดูแล ใช้เวลาทำงานช่วยเหลือผู้ทนทุกข์จากความเจ็บป่วย โคลีนแมนเห็นว่าบทบาทของผู้ดูแลคือผู้ที่เปี่ยมไปด้วยความรัก เช่น ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และหล่อเลี้ยงศีลธรรม งานการดูแลเอาใจใส่จึงเป็นประสบการณ์ทางศีลธรรมที่สะท้อนกลับมานิยามตัวตนของผู้ดูแลอีกด้วย ภารกิจของผู้ดูแลคือการอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย และร่วมแบ่งปันประสบการณ์ความทุกข์ของเขาเหล่านั้น ภารกิจของผู้ดูแลจึงมีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ทั้งของผู้ดูแลและผู้ป่วย เพราะเป็นงานที่สัมพันธ์กับการยอมรับ การตระหนัก การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ความเป็นหนึ่งเดียว การกระทำเชิงอารมณ์และการปฏิบัติ ที่ล้วนมีส่วนทำให้ชีวิตมีความหมาย<sup>3</sup>

จากเรื่องการดูแลเอาใจใส่ของโคลีนแมน ทำให้ฉันเห็นว่า การดูแลเอาใจใส่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ในยามป่วยใช้ร่างกายมีภาวะเปราะบางอย่างยิ่งนี้ ผู้ป่วยต้องทนทุกข์ต่อสู้กับโรคร้ายอยู่ในโรงพยาบาลเพียงลำพัง ในบางรายอาจใช้เวลาแอดมิทในโรงพยาบาลยาวนานหลายวัน แม้ว่ามาตรการเว้นระยะ (Social Distancing) ที่นำมาใช้ในโรงพยาบาลจะเป็นไปเพื่อลดการระบาดของไวรัส COVID-19 แต่ในอีกทางหนึ่งก็ได้สร้างระยะห่างระหว่างผู้ป่วยและญาติมิตร ความโดดเดี่ยว อ้างว้าง ไม่มีญาติมิตรที่ใกล้ชิดห่วงใยมาเยี่ยมเป็นกำลังใจ และเฝ้าดูแล ย่อมมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้ป่วยให้หดหู่ทุกข์ระทมลงไปอีกไม่มากนักน้อย คนไข้กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบเหมือนจากมาตรการ social distancing

### บรรณานุกรม

กรมการแพทย์. (2563). กรมการแพทย์ได้จัดทำแนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วย ในช่วง covid-19. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563, ที่ <http://covid19.dms.go.th/?StartWeb=1>

Kleinman, Arthur and Van der Geest, Sjaak. (2009). 'Care' in health care: Remaking the moral world of medicine. *Mediche Anthropologies*. 21(1): 159-168. อ้างใน ประชาธิป กะทา. (มปป). การดูแลเอาใจใส่ในฐานะประสบการณ์ทางศีลธรรม. เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2563 จาก [www.academia.edu](http://www.academia.edu)

PBS NewsHour. (2010). Arthur Kleinman on Caregiving. Retrieved 5 May 2563 from [www.pbs.org/wnet/religionandethics/2010/10/01/october-1-2010-arthur-kleinman-on-caregiving/7146/](http://www.pbs.org/wnet/religionandethics/2010/10/01/october-1-2010-arthur-kleinman-on-caregiving/7146/)

---

<sup>1</sup> กรมการแพทย์ได้จัดทำแนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วย ในช่วง covid-19 สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563, ที่ <http://covid19.dms.go.th/?StartWeb=1>

<sup>2</sup> PBS NewsHour. (2010). Arthur Kleinman on Caregiving. Retrieved 5 May 2563 from [www.pbs.org/wnet/religionandethics/2010/10/01/october-1-2010-arthur-kleinman-on-caregiving/7146/](http://www.pbs.org/wnet/religionandethics/2010/10/01/october-1-2010-arthur-kleinman-on-caregiving/7146/)

<sup>3</sup> Kleinman, Arthur and Van der Geest, Sjaak. (2009). 'Care' in health care: Remaking the moral world of medicine. *Mediche Anthropologies*. 21(1): 159-168. อ้างใน ประชาธิป กะทา. (มปป). การดูแลเอาใจใส่ในฐานะประสบการณ์ทางศีลธรรม. เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2563 จาก [www.academia.edu](http://www.academia.edu)